

درباره کتاب‌های کودکی که توسط بزرگان ادبیات نوشته شده است

وقتی اهل قلم یادی از کودکی می‌کنند

فهیمة مؤذن- در ایران و در حوزه ادبیات ویژه بزرگسال، نویسندگان صاحب‌سبک و جریان‌ساز کم نداریم؛ مردان و زنان خوش‌فکری که با قلم‌های قوی و در قالب‌های گوناگون با آثار متنوع، خوانندگان و علاقه‌مندان دنیای ادبیات را در لذتی ادبی سهیم کردند. این وسط، ادبیات کودک و نوجوان به دلیل حساسیت و ملاحظات خاص این سنین، دشواری‌های ویژه خودش را دارد و همین باعث شده به نسبت ادبیات ویژه بزرگسال، مهجور باشد.

اما ماجرا وقتی جالب می‌شود که بدانیم برخی چهره‌های شناخته‌شده و موفق ادبیات بزرگسال، روزی‌روژ گاری با آثاری خواندنی، نوشتن برای کودک و نوجوان را هم تجربه کرده و اتفاقاً در این حوزه هم خوش درخشیده‌اند.

امروز می‌خواهیم سرکی بکشیم به آثار کودک و نوجوان این نویسندگان؛ چهره‌هایی که شاید ندانیم تجربه کار کودک هم دارند و دانستن آن برایمان، خالی از لطف نباشد. با ما همراه باشید.

بهرام بیضایی

■ در جست و جوی حقیقت

به‌طور معمول همه‌مان «بهرام بیضایی» را با فیلم‌های متفاوت و نمایشنامه‌های خواندنی‌اش می‌شناسیم؛ اما این نویسنده و کارگردان مطرح، جزو چهره‌هایی است که در حوزه کتاب کودک و نوجوان هم آثاری دارد و کتاب کودک‌های جذابی از او توسط کانون پرورش فکری کودک و نوجوان منتشر شده است. از جمله این آثار می‌توان به کتاب داستان «حقیقت» مرد دانا» اشاره کرد. این کتاب داستان با تصویرسازی‌های رنگی، اولین بار در سال ۱۳۴۹ چاپ شد. داستان کتاب، ماجرای پسرکی کنجکاو است که روحیه پرسشگری دارد. او به دنبال مرد دانایی می‌گردد تا «حقیقت» را از او بپرسد. پسرک سال‌ها در آبادی‌ها و شهرهای مختلف دنبال مردانای گروddولی‌اورا پیدا نمی‌کند. وقتی به خانه برمی‌گردد، سال‌ها از عمرش گذشته. پسرک که حالا پیرمردی شده، تنها در بالای تپه ای ساکن می‌شود و در می‌یابد تجربیاتی که در طول سال‌های گذشته به‌دست‌آورده، همان حقیقتی است که در جست و جوی آن بوده‌است. روزی کودکی کنجکاو، خود را برافز آن تپه‌ای که پیرمرد آنجا خانه دارد و زندگی می‌کند می‌رساند و از او سراغ «حقیقت» را می‌گیرد. مرد دانا در جواب می‌گوید: «کسی هست که از تو بسیار داناتر است و پس از این می‌آید!» این کتاب هم مثل کتاب معروف «شازده کوچولو»، گرچه برای مخاطب کودک و نوجوان نوشته شده، اما با توجه به معانی و محتوای عمیق داستان، می‌تواند برای مخاطب بزرگسال هم جذاب باشد. داستانی درباره ارزش پرسشگری و حقیقت‌جویی؛ همان صفتی که گوهر دانایی و خرد را به انسان هدیه می‌کند.

احمد رضا احمدی

■ لطیف و شاعرانه

احمد رضا احمدی شاعر موفق و معاصر حوزه بزرگسال، یکی دیگر از چهره‌هایی است که تجربه‌های خوبی در حوزه ادبیات کودک و نوجوان دارد. احمدی که سال‌ها در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان مشغول به کار بوده، مجموعه شعر و قصه‌های ماندگاری برای کودکان سروده و نوشته است. احمدی با تبحر خود توانسته نظر مساعد منتقدان حوزه شعر و داستان کودک را هم جلب کند و برخی از آثارش، موفق به کسب جوایز داخلی و خارجی هم شده. «کبوتر سفید کنار آینه»، «شب روز اول و صبح روز هفتم»، «باز هم نوشتم صبح، صبح شد»، «رنگین‌کمانی که همیشه رخ نمی‌داد» و... تعدادی از آثار احمدی در حوزه ادبیات کودک و نوجوان است که همه، با تصویرگری خوش‌آب و رنگ تصویرسازان شناخته‌شده و چاپ درجه یک، توسط ناشران صاحب نام منتشر شده است. «در بهار خرگوش سفیدم را یافتم»، یکی از خواندنی ترین کتاب کودک‌های احمدی است که با استفاده از کلمات و رنگ‌ها، کودکان را با چهار فصل سال آشنا می‌کند؛ فصل‌هایی که هر کدام رنگی دارند و نامی و رسیدن هر فصل، نویدبخش حیاتی ادامه دار است. احمدی، داستانش را از زبان دخترکی روایت می‌کند که با بازی در طبیعت با اعجاز هر فصل آشنا می‌شود و با نگاهی لطیف و شاعرانه، احساسات درونی‌اش را نسبت به طبیعت در فصل‌های مختلف بازگو می‌کند. تصویرگر این کتاب نازنین عباسی است و ناشر آن، نشر نیستان.

جبار باغچه‌بان

■ بومی و آموزشی

اسم «میرزا جبار عسگرزاده» معروف به «جبار باغچه‌بان» در ذهن بیشتر ما به عنوان مؤسس اولین مدرسه‌ناشویان در ایران تداعی می‌شود اما علاوه بر این، او اولین مولف و ناشر کتاب کودک در ایران هم هست. زنده یاد باغچه بان با توجه به دغدغه خواندنی و جذابی برای این‌گروه سنی نوشته است. باغچه‌بان اولین کتاب کودکش را با نام «بابا برفی» توسط کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان چاپ کرد. کتاب «خانم خزوک» (به گویش شیرازی به معنای خانم سوسکه) نمایشنامه ای است که باغچه بان برای کودکان نوشته و در آن از بسیاری اصطلاحات لهجه شیرازی استفاده کرده است. از دیگر کتاب‌های کودک باغچه‌بان می‌توان به «گرگ و چوپان»، «پیر و ترب»، «بادکنک» و «من هم در دنیا آرزو دارم» اشاره کرد. جبار باغچه بان با توجه به محدودیت‌ها و کمبودهای منابع آموزشی که در زمان شروع فعالیتش در حوزه کودکان احساس می‌کرد، کتاب‌هایی با محتوای آموزشی هم برای کودکان نوشته است که از آن جمله می‌توان به «الفبای آسان» اشاره کرد.

فریبا کلهر

■ خلاقانه و هیجان‌انگیز

فریبا کلهر نویسنده‌ای است که بیشتر بارمان‌هایش در حوزه بزرگسال مثل «شوهر عزیز من» یا «عاشقانه» به شهرت رسیده، اما بد نیست بدانید چند برابر آثارش در حوزه بزرگسال، آثار قابل اعتنا در حوزه کودک و نوجوان دارد. از جمله آثار کلهر برای گروه سنی کودک و نوجوان، کتاب‌های «قصه‌های یک دقیقه ای»، «هوشمندان سیاره اوراک»، «دختر آئینه پوش» و «من و گرچه سیاهه» اشاره کرد. بیشتر آثار او در هر دو حوزه، توسط نشر آموت منتشر شده است. «من و درخت پنیر» عنوان یکی از موفق‌ترین رمان‌های او برای کودکان است که قصه هیجان‌انگیزی دارد؛ داستان کتاب، درباره پسرکی است که ۱۳ روز و ۱۴ ساعت و ۱۵ ثانیه پیش، مادرش را از دست داده و می‌خواهد به بهشت، پیش مادرش برود. برای همین، یک پتو و قاشقی که مامانش همیشه با آن آش را هم می‌زد، در کوله‌پشتی‌اش می‌گذارد و راه می‌افتد و در این راه، درگیر ماجراهای عجیبی می‌شود: «یکی بود، یکی نبود. اوئی که بود، من بودم. پتوی کوچک و دوست‌داشتنی‌ام را توی کوله‌پشتی‌ام گذاشته بودم و می‌خواستم راه بیفتم تا بهشت را پیدا کنم؛ و اوئی که نبود، مادرم بود که همه می‌گفتند مدتی پیش به بهشت رفته است...». من و درخت پنیر را علی نامور تصویرگری کرده و نشر پیدایش، منتشر کرده است.

نقدی بر سبک زندگی غیر ایرانی که سریال «عاشقانه» ترویج می‌دهد

نه عاشقانه، نه ایرانی!

پیرمردی میلیاردر به شمال می‌روند و در این سفر فرزند فرزین در نقش خودش، به عنوان یک خواننده گران قیمت که برای فیلم عروسی می‌خواند وارد کار می‌شود. با این اوصاف هنوز معلوم نیست کجای سریال عاشقانه است؟ قصه دختر جوانی که به خاطر پول زن پیرمردی میلیاردر شده؟ یا قصه زن جوانی که سگش را بیشتر از شوهرش دوست دارد؟ یا داستان زندگی مرد رباکاری که در جوانی به همسرش خیانت کرده و هیچ مسئولیتی در قبال دختر جوانی که حاصل ازدواج موقت اوست برای خودش قائل نیست؟ اصلاً قصه عاشقانه به کنارا کجای این داستان ایرانی است؟ ارتباطش با زندگی و شرایط امروز جامعه ما کجاست؟ سریال بعد از پخش ۵ قسمت، عاشقانه که در اتوبان‌های شلوغ تهران رالی سرعت با شرط بندی کلان می‌گذارند؟ کجای سریال ایرانی است وقتی شخصیت‌ها هنگام خطاب کردن همدیگر عبارت «جان» حتی برای همسر رفیق از دهانشان نمی‌افتد و پوشش بازبرگان چنان زننده است که شامل انواع ممیزی تصویری شده و باز هم ناشایست است؟ البته شاید عوامل این سریال در قبال چنین نقدهایی بگویند بررسی یک سریال ۱۵ قسمتی با تماشای فقط ۵ قسمت درست نیست و کارکرد آن هم بازتاب جامعه ایرانی نیست بلکه فقط یک قشر به خصوص را به تصویر کشیده! اما در ادامه سریال هر اتفاقی هم بیفتد نمی‌توان این موضوع را نادیده گرفت که «عاشقانه» به خاطر کمبودهای داستانش از جذابیت اثری مثل «شهرزاد» را ندارد، برای جذب مخاطب دست به ترندهایی عجیب زده! از جمله این ترندها نمایش زندگی‌های لوکسی است که حس کنجکاوی مخاطب را قفلک می‌دهد. شخصیت‌های سریال یک شرکت زیان‌ده تبلیغاتی دارند اما خانه و خودروی شان بی نهایت لوکس و در حد قشر متمول جامعه است. نوع گریم و روابط آدم‌ها که جای خود دارد. انتخاب بازیگران هم در راستای همین جذب مخاطب بوده. از گلزار و مهناز افشار که بگذریم، فرزند فرزین هم به زور به داستان منگنه شده! داشتن سگ مثل عضوی از خانواده، گیتار زدن و خواندن خنم در حضور چند مرد... همه و همه ترندهایی است برای ایجاد جذابیت کاذبی که معلوم نیست چه تاثیری روی مخاطب دارد؟

■ در حال حاضر، کتاب‌های کودک و نوجوان ایشان تجدید چاپ می‌شود؟

تا زمانی که انتشارات «همگام» که مدیرمسئولش من بودم، متعلق به ما بود، همه کتاب‌های نادر از جمله کتاب‌های حوزه کودکش تجدیدچاپ می‌شد. ما در این انتشارات سعی می‌کردیم نویسندگان تازه کار حوزه ادبیات کودک را هم حمایت کنیم. منتها بعد از بیماری نادر و برچیده شدن انتشارات همگام، کتاب‌های او ۱۲ سال تجدیدچاپ نشد. در سال گذشته من با نشر «قلم» و «نظر» صحبت کردم و تعدادی از کتاب‌ها به وسیله این دو ناشر، تجدیدچاپ شد. تعدادی از کتاب‌های نادر هم از سال‌های گذشته، در کانون پرورش فکری کودک و نوجوان

جلو می‌رود، کنجکاوتر می‌شود که این چه کسی و چه چیزی است که دارد با او حرف می‌زند و یک جوهرایی دلش برای راوی می‌سوزد! منتها در نهایت متوجه می‌شود که این «زمین» است که از بچه‌ها می‌خواهد بیشتر مراقبتش باشند. ایده این کتاب خیلی بکر است و بچه‌ها خیلی دوستش داشتند. جلدهای بعدی این مجموعه هم درباره معادن مختلف شامل سنگ‌های قیمتی، معادن زیرزمینی، نفت، گاز، آب و... است که به بچه‌ها با لحنی شیرین و ساده آموزش می‌دهد قدر زمین و منابع زیرزمینی را بدانند. یا در قالب داستان، درباره فلزات و نقش و تاریخچه آن در زندگی انسان

می‌گوید. یکی دیگر از کتاب‌های مهم نادر در حوزه کودک، «سار و سیب» است با تصویرگری چشم‌نواز «پویا آریان پور». قصه این کتاب که در قالبی بسیار لطیف، زیبا و کوتاه، ارزش کار گروهی را به کودکان آموزش می‌دهد، درباره ساری است که سببی را پیدا می‌کند و می‌خواهد فقط برای خودش باشد؛ اما به خاطر جثه کوچکش نمی‌تواند آن را جا به جا کند. سارهای دیگر به او پیشنهاد کمک می‌دهند ولی او به خاطر خودبینی نمی‌پذیرد و در نهایت وقتی درمانده شد، پیشنهاد کمک را می‌پذیرد و مشکل حل می‌شود. خلاصه همه کتاب‌های کودک نادر در عین مفرح بودن، حرف و محتوا دارند.

گرفت به کار کودک هم بپردازد. هدفش از این کار، خلق لحظاتی خوش برای بچه‌ها بود. ضمن اینکه سعی می‌کرد به شکل نامحسوس در این کتاب‌ها، نکات آموزشی هم وجود داشته باشد. تلاش نادر بر این بود که محتوای کتاب‌هایش برای کودکان در درجه اول سرگرم کننده و لذتبخش و در مرحله بعد، آموزشی باشد؛ یعنی بچه بعد از مطالعه کتاب، یک نکته، یک مهارت یاد گرفته باشد. ضمن اینکه در تمام کتاب‌هایش، عشق به وطن و هم وطن موج می‌زد.

■ برای مخاطبان ما جذاب است معرفی و توصیف چند نمونه از آثار کودک نادر را از زبان شما بشنوند.

یکی از کتاب‌های نادر در این حوزه، «درخت قصه، قمری قصه» داستانی بانشاط با درونمایه طنز و محتوای حمایت از محیط زیست، شامل درختان و پرندگان است. این کتاب در جشنواره‌های مختلف، جوایزی هم برده است. یک مجموعه کتاب کودک هم از نادر منتشر شده با عنوان «ایران را عزیز بداریم» که اینطور شروع می‌شود: «با من دوست شو، با من زندگی کن اما فقط به قدر احتیاجت از من استفاده کن، من آنقدر نیستم که هر چقدر از من برداری، تمام نشوم!» با این توصیف، هر چقدر که کودک در مطالعه کتاب

می‌بیند اگر به خاطر سر به هوایی دور از خانه باشد، چه مشکلاتی برایش پیش می‌آید. اینجوری بعد از بیدار شدن، آرام و سر به راه می‌شود!

■ ایده پرداختن به حوزه کودک و نوجوان، چرا و چگونه در ذهن زنده‌یاد ابراهیمی شکل گرفت؟
کار کودک و نوجوان به دلیل حساسیت و ملاحظاتش، مهجور است و کمتر کسی سراغش می‌رود. نادر چون کودکی سخت و ناخوشایندی داشت، وقتی نویسنده شد و تاثیر کتاب‌ها یش را بر بزرگسالان دید، تصمیم

■ آثار مربوط به کودک و نوجوان مرحوم ابراهیمی، به چه سالی برمی‌گردد؟

نادر نوشتن در حوزه کودک و نوجوان را از اواخر دهه ۴۰ شروع کرد؛ زمانی که چند کتاب برای بزرگسالان نوشته بود. نام کتاب «دور از خانه» بود و ماجرای دخترچه کوچکی را روایت می‌کرد که خیلی شیطنت و بازیگوشی می‌کند، منتها یک شب خواب

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزانه روزنامه خراسان

یکشنبه ۲ اردیبهشت ۱۳۹۶

۲۵ رجب ۱۴۳۸ • ۲۳ آوریل ۲۰۱۷

۷۴۰

هنر

پرونده

بود. امسال بالاخره قریب به ۲۰ عنوان کتاب کودک و نوجوان نادر به وسیله این ناشران تجدیدچاپ شد.

■ آثار کودک و نوجوان نادر ابراهیمی را به نسبت آثار بزرگسالش، چطور ارزیابی می‌کنید؟

من می‌دانم که تقریباً همه، نادر ابراهیمی را با آثارش در حوزه ادبیات بزرگسال می‌شناسند و حتی ممکن است خیلی‌ها ندانند نادر، کار کودک هم کرده. راستش تا قبل از بیماری همسر، کتاب‌های حوزه کودک و نوجوانش بسیار شناخته شده بود. چون آن روزها نشر همگام، ابتدا ناشر برگزیده ایران شد، بعد ناشر برگزیده آسیا و بعد از دو سال ناشر برگزیده بین الملل. کتاب‌های کودک نادر به لحاظ تصویرگری هم دیدند، کمی از دهانشان دور شد. منتها امیدوارم کتاب‌هایی که امسال به چاپ جدید رسیده‌اند، دوباره به یاد والدین بیاورد که نادر ابراهیمی، کتاب‌های جذاب و باکیفیتی در حوزه کودک و نوجوان هم دارد و برای فرزندانشان تهیه کنند.